

FAUNA – FLORARAPPORT

Kreek- en weidengebied

ZWARTENHOEK

te

Gent, 16 oktober 1976

AXEL

1975 - 1976

Aan

Hierbij het tweede aanvullende fauna- en florarapport van het kreek- en weidengebied Zwartenhoek te Axel (ZVI), lopende van 1 oktober 1975 tot en met 30 september 1976; en waarin te vinden zijn :

- Inleiding blz.1
- Behoud, beheer, gebeurtenissen blz.1
- Fauna en flora blz.3
- Limnologie blz.10
- Besluit blz.11

Dit rapport sluit aan bij 'Zwartenhoek, een evaluatie' en het daaropvolgend eerste aanvullende rapport.

Hoogachtend,

Franklin L.L.TOMBEUR

St.-Margrietstraat 19

9000-GENT België

Tel. 091/256620

FAUNA- EN FLORARAPPORT VAN HET KREEK-EN WEIDENGEBIED ZWARTENHOEK TE AXEL (ZEEUWS-VLAANDEREN) VANAF 1 OKTOBER 1975 t/m 30 SEPTEMBER 1976

I. INLEIDING

Ook dit jaar heeft het kreek- en weidengebied Zwartenhoek goed stand gehouden, zij het dat sommige negatieve trends zich blijven verder manifesteren. Plant en dier werden er geobserveerd het een al wat grondiger dan het andere; dit alles immers binnen de eigen mogelijkheden.

Er werden enkele excursies geleid met leden van de vogelwacht 'De Steltkluut', de afdeling Zeeland van de 'Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging' en de Gentse afdeling van 'De Wielewaal' uit België. Ten behoeve van de rust zal dit in de toekomst niet meer gebeuren. In plaats van dóór Zwartenhoek kan l`angs het gebied worden gewandeld, hetgeen m.i. meer in overeenstemming is met de huidige toestand van het gebied.

De universitaire werkgroep 'Noord-Vlaanderen/Delta-Zuid' hield weer een brakwaterstage in Zeeuws-Vlaanderen en besteedde hierbij ook aandacht aan Zwartenhoek (gegevens zie verder).

Tevens past het hier om een welgemeend dankwoord te zeggen aan de commandant en de manschappen van de rijkspolitie Axel voor hun geregeld toezicht in het gebied. De Bruine Kiekendief heeft er wel bij gevaren.

In hoeverre het overleg inzake behoud, bescherming en beheer is geëvolueerd is mij niet bekend. Wel verscheen in het dagblad 'De Stem' van 4 juni 1976, een mededeling als zou het Axeler Ambacht zinnens zijn waterbeheersingsplannen uit te voeren in het natuurgebied Zwartenhoek. Wat deze inhouden en wat de weerslag zal zijn bij eventuele uitvoering, blijft een groot vraagteken. Hopelijk kan bij het overleg met de officiële beschermende instanties een compromis worden bereikt dat geen waardevermindering voor Zwartenhoek meebrengt.

II. BEHOUD, BEHEER, GEBEURTENISSEN

Waterbeheersing

Wegens de afwezigheid van vrijwel enige neerslag gedurende de eerste 8 maanden van het jaar, kon geen sprake zijn van een gepaste waterbeheersing in het gebied.

In november stonden de weiden blank – op 29 november stond er 70 cm water op de strandplas – maar begin december was deze ideale toestand alweer genormaliseerd. In dit geval citeer ik landbouwer Den Hamer (pachter van het weidegebied); 'ik geen bezwaar tegen hoog water op de weiden in de winter en laag water in de zomer (dus de natuurlijke cyclus), maar ik wil in de zomer een hoge waterstand ten behoeve van de gewassen op de

hogere grond ...en dat is het probleem (dus een tegennatuurlijke cyclus)'. Een afzonderlijke waterbeheersing in het gebied blijft dus noodzakelijk.

De waterstand was deze zomer evenwel zo laag, dat de strandplas van maart tot augustus poederdroog stond. De modder was gebarsten, de begroeiing nam verder toe en op vele plaatsen had zich een flinke zoutkorst gevormd.

Het waterpeil in de kreek daalde voortdurend : -125NAP op 12 augustus, -130 op 17 augustus en -142 op 22 augustus. Daar waar de normale stand -92NAP bedraagt! Dit betekent een verlies van 50 cm water op een kreek die nergens dieper dan 90 cm is. De gehele voorzijde van de kreek bestond uit vloeiende modder, waar nog bij kwam dat de bamboegroene kleur van het water op 6 augustus evolueerde naar een blauwgroene kleur op 22 augustus. Het modder-water op die plaatsen stonk erg. September bracht gelukkig wat regen en het peil steeg weer naar -126NAP op 28 september.

Verdieping van de kreek blijft m.i. noodzakelijk. De pachter van het visrecht verhaalde dat men twee aan mekaar gebonden roeden (± 7 meter) geheel in de modder kon drijven.

Kreekstrand en rietveld

De lisdodde voor het verruigde kreekstrand breidt zich nog uit, hetgeen te vermijden is. Het kreekstrand blijkt een gunstig biotoop voor Cetti's Zanger, Blauwborst, Heggenmus, Grasmus, Bosrietzanger, e.d.

Voor het rietveld blijven zich nog steeds dezelfde problemen stellen: het wordt niet gemaaid met als gevolg slechte kwaliteit van het riet. Een landbouwer die ik ontmoette was nochtans bereid het gemaaid riet af te nemen voor dakbedekking.

Beweiden en maaien

Met uitzondering van februari werd er gans het jaar vee geweid, zij het in slechts klein aantal in de echte wintermaanden. Op weide 1 werden 3 stieren geweid, soms 5, doch er werd niet gemaaid. Ook dit jaar was er geen vee in weide 2, hetgeen te waarderen is. Wel waren er twee maaibeurten met de cirkelmaaier, 2 juni en 17 augustus. Vanaf 1 mei nam het aantal dieren op de weiden 3 en 4 voortdurend toe met een maximum van 50 stuks in juli. Er werd gemaaid begin augustus.

Ten behoeve van de jacht werden in juli weer snippebedden gemaaid in het rietveld. Zoals elk jaar blijft het maaisel dan liggen. Afvoeren is nochtans noodzakelijk. Het talud langs de Rijksweg 61 werd gemaaid op 23 oktober en de Graafjansdijk op 12 juli.

Jacht, visvangst, verstoring, vervuiling

Gejaagd wordt er vrijwel enkel nog op zaterdagvoormiddag. Tientallen rondslingerende plastic hulzen en verpakking zijn een doorn in het oog van elke bezoeker.

Een gesprek met de pachter van het visrecht leerde mij dat de visstand op de kreek momenteel aan de lage kant is. Hij heeft een zestal fuiken op de kreek geplaatst die hij slechts om de twee weken licht; dit op vraag van het Axeler Ambacht. De rust op de kreek is hiermee ten zeerste gediend, hetgeen ik erg waardeer. De pachter is wel zinnens volgend jaar 25 kg glasaal uit te zetten, ten einde de aalstand te verbeteren. Het wegbaggeren van enkele meters modder kan daar zeker aan bijdragen.

Er waren ook enkele gevallen van ongewenst bezoek vanwege te enthousiaste vogelmensen. Tot moeilijkheden heeft dit evenwel niet geleid. Ook de Rijkspolitie – met haar dagelijks toezicht – heeft dit oordeelkundig aangepakt.

Slechts enkele malen was er een kleine sluikstorting langs de Rijksweg 61. Het gebruik van knalbuizen was zeer beperkt dit jaar. Er was er slechts één in gebruik, nl. in april. Kantbranden gebeurde langs weide 2, de Sasdijk en de Graafjansdijk.

Kunstmest en bestrijdingsmiddelen

Half april werd op het grote weidegebied kunstmest gestrooid. De bodemverdichting t.g.v. het gebruik van tractoren gaat hiermee gepaard. Aan de vegetatie kan men zien waar soms jaren geleden een tractor passeerde.

Begin mei werden reeds brandnetels rond de kreek en smeerwortel langs weide 2 gespoten. Gezien deze stroken buiten het landbouwgebied liggen zie ik het nut ervan niet in. Half juni werden de distels in weiden 3 en 4 gespoten.

Bedroevend was volgende vaststelling. Op 24 mei werd op de landbouwgrond langs de zuidelijke oever van de kreek gespoten met Faneron. Hiervoor werd water uit de kreek getrokken. Tenslotte werd wéér met kreekwater de tank gespoeld.

Tenslotte werd ook eind juli tussen het kreekalud en de lokale landbouwweg gespoten. Het enige exemplaar van de wilde kaardebol dat Zwartenhoek rijk was moest er inderdaad aan geloven!

III.FAUNA EN FLORA

Vogels

Er kan gesteld worden dat afgelopen jaar heel wat te bieden had. Zonder aan soortenjagerij te willen doen – in de ornithologie kunnen cijfers heel misleidend zijn – mag toch even benadrukt worden dat tijdens deze periode een recordaantal van 127 soorten en ondersoorten werden waargenomen. De debetcijfers die er uiteraard ook zijn, waren m.i. te wijten aan het ontbreken van enige beheersvorm.

Bij de 155 reeds waargenomen soorten en ondersoorten kwamen er zo maa eventjes 11 bij:

Kleine Zwaan: 2 ex. laagvliegend in ZWrichting op 28 december

Ruigpootbuizerd: 1 ex. waargenomen door Br.Simeon op 27 december

Sperwer: 1 ex. op 22 november, 11 april en 5 mei

Boomvalk: 1 ex. op 28 mei en 5 juli

Kraanvogel: 1 pleisterend ex. op 25 januari, 4, 19 en 22 februari

Poelsnip: 1 ex. op 4 december en 22 februari

Houtsnip: 1 ex. op 9 en 22 november en 21 december

Gekraagde Roodstaart: 1 ex. op 1 mei

Klapekster: 1 ex. op 16 oktober en 23 oktober

Sprinkhaanrietzanger: 1 zingend ex. op 12 mei

Goudhaantje: 6 ex. op 19 oktober, 12 ex. op 23 oktober en 4 ex. op 28 oktober

Dit brengt het totaal op 166. Een en ander werd meegedeeld aan Taapken en CNA.

Ook de broedvogels verliep het niet zo slecht. Prachtig waren de Bruine Kiekendief en de Baardmannetjes, naast even waardevolle soorten als Blauwborst, Tafeleend, Snor, Waterral e.d. Er kwamen zelfs 2 nieuwe soorten bij: de Holenduif en de Cetti's Zanger (CNA). Dit brengt het totaal op 67 broedvogelsoorten. Er werden nog enkele nestkasten bijgeplaatst o.a. voor de Matkop. Het lijkt mij tevens interessant enkele vlotjes te plaatsen op de kreek ten behoeve van de Visdief en Zwarte Stern.

Debet waren de afwezigheid van enkele strandlopersoorten, verminderd aantallen qua plevieren en het ontbreken als broedvogel van enkele van oudsher typische broedvogels voor Zwartenhoek. Hier zal moeten ingegrepen worden wil men deze 'eigen' soorten behouden. Er waren 49 soorten broedvogel met een totaal van 174 paar.

Hebben in 1976 gebroed in Zwartenhoek

Jaarvogels: Wilde Eend (min.5 paar), Slobeend (1 paar), Tafeleend (1 paar), Bergeend (1 paar), Patrijs (min.3 paar), Fazant (min.2 paar), Waterral (1 paar), Waterhoen (min.10 paar), Meerkoet (min.5 paar), Kievit (min.10 paar), Watersnip (1 paar), Houtduif (min.5 paar), Veldleeuwerik (min.7 paar), Graspieper (min.5 paar), Witte Kwikstaart (2 paar), Heggenmus (min.2 paar), Zanglijster (min.2 paar), Merel (min.4 paar), Baardmannetje (4 paar), Rietgors (min.10 paar), Groenling (min.2 paar), Kneu (min.10 paar), Huismus (min.4 paar), Ringmus (min.5 paar), Spreeuw (min.2 paar).

Geen broedvogel dit jaar: Wintertaling (niet meer sinds 1874).

Jaargasten: noch de Torenvalk (laatste maal in 1973) noch de Ekster (laatste maal in 1975) was broedvogel.

Zomervogels: scholekster (2 paar), Grutto (6 paar), Tureluur (2 paar), Kempmaan (1 paar), Tortelduif (min.5 paar), Koekoek (2 paar), Boerenzwaluw (10 paar), Huiszwaluw (10 paar), Gele Kwikstaart (4 paar), Blauwborst (2 paar), Snor (1 paar), Kleine Karekiet (min.5 paar), Bosruitanger (min.5 paar), Rietzanger (min.4 paar), Grasmus (2 paar).

Geen broedvogel dit jaar: Zomertaling (niet meer sinds 1973), Kleine Plevier (niet meer sinds 1974), Strandplevier (niet meer sinds 1974), Kluut (niet meer sinds 1975), Visdief (niet meer sinds 1974), Grote Karekiet (niet meer sinds 1975), Grauwe Gors (niet meer sinds 1975). Hier vielen de grote klappen. Naast Kleine Plevier, Strandplevier en Visdief verdween nu ook de Kluut als broedvogel van de strandplas. Het ontbreken van de Grote Karekiet – sinds vele jaren broedvogel – is onverklaarbaar; ergo ik heb zelfs geen enkele waarneming dit jaar. Het plotse verdwijnen van de Grauwe Gors blijkt een landelijk verschijnsel te zijn en zou in verband staan met de zeer droge zomer. Ten behoeve van plevieren en Visdieven strooide ik op de strandplas in de loop van de maanden april en mei, 14 zakjes schelpen en 3 zakjes zeezand. Voor de plevieren was m.i. resultaat te verwachten (zie verder) maar het vee vertrappelde alras gans de zaak. Dit experiment zal ik volgend jaar hernemen en beschik hierover reeds zo'n 100 kg schelpen en gruis uit de Westerschelde. Om verstoring door het vee te vermijden, nam ik contact met de pachter. Hij staat niet afwijzend tegen het voor een bepaalde tijd afzetten van de strandplas. Van half april tot half juli lijkt mij hiertoe voldoende. Voor de Visdief ben ik bereid te experimenteren met enkele vlotjes op de kreek. De zuidoostelijke hoek van de kreek lijkt mijn daartoe geschikt.

Wintergasten: Holenduif (1 paar in een nestkast) – nieuwe broedvogel voor het gebied, Winterkoning (1 paar), Koolmees (1 paar in kastje, met vervolgletsel), pimpelmees (1 paar in kastje).

Geen broedvogel dit jaar: dodaars (niet meer sinds het begin van de zestiger jaren), Kuifeend (niet meer sinds 1973), Grote Lijster (niet meer sinds 1974), Vink (niet meer sinds 1975), Zwarte Kraai (niet meer sinds 1974).

Zeldzame vogels: Bruine Kiekendief (1 paar), Cetti's Zanger (1 paar), Spotvogel (1 paar), Tuinfluiter (1 paar), Fitis (1 paar).

Geen broedvogel dit jaar: Fuut (niet meer sinds 1967), Knobbelzwaan (niet meer sinds 1974), Steltkluut (niet meer sinds 1972).

Een en ander werd meegedeeld aan Taapken en CNA.

Waargenomen soorten in 1975 – 1976

Jaarvogels: alle als broedvogel vermelde soorten en de Wintertaling. De Wilde Eend was weer weinig talrijk met uitzondering van half juni tot eind juli, toen tot 110 vogels kwamen ruien. De wintertaling verscheen vrij regelmatig in de periode oktober – begin mei, en ontbrak dan tot begin september. De overstromde weiden in november lokten tot 150

pleisterende vogels. Slobeend was eveneens vrij regelmatig tot eind mei, maar steeds in kleine aantallen (max.40). In juli – augustus onregelmatig met sterk wisselende aantallen. De Tafeleend ontbrak geheel van oktober t/m februari, en was dan regelmatig tot begin juni. Zag op 28 mei reeds pulli. Eind juni en begin juli overvliegende groepjes (max29) en in augustus en september weer enkele waarnemingen van enkelingen op de kreek. De eerste Bergeenden verschenen begin november en bleven tot 24 juni, echter in veel kleiner aantal dan voorheen. Op 15 september een groepje van 15 zuidwestelijk vliegende vogels.

Voor de Patrijs, Fazant, Waterral, Waterhoen en Meerkoet geen bijzonderheden.

De Kievit was weinig talrijk in de periode oktober – maart (max.350 in november en 200 in februari en maart). Zag vorsttrek op 25 januari. Op 22 februari zag ik de Kieviten letterlijk uit het zuiden in Zwartenhoek arriveren. Die dag hoorde ik ook de eerste baltsroep. De Watersnip was vrij talrijk in oktober – december (max.70) en in maart. Trok opnieuw door vanaf 12 augustus.

Van de Veldleeuwerik noteerde ik sterk zuidwestelijke trek in oktober. In december roestende vogels (max.60). Op 16 november nog een bescheiden zingende vogel; de eerste zang alweer op 9 februari. De Graspieper was ook in de winter regelmatig met eveneens trek naar het zuidwesten in oktober. Parachutezang van 14 maart tot 23 juli. Van de Witte Kwikstaart – niet zo talrijk dit jaar – weer twee december- en twee januariwaarnemingen.

Zoals elk jaar was de Zanglijster vrij talrijk in oktober en november (max.18). Ik noteerde zang van 22 februari tot 5 juli. Voor de Merel noteerde ik zang van 22 februari tot 18 juli. Het Baardmannetje was weer talrijk in oktober: ik telde 48 exemplaren op 28 oktober. Vanaf begin juli alweer groepen (24 jonge vogels op 5 juli) met baltsvlucht in september (38 vogels in groep op 28 september).

De eerste zang van de Rietgors hoorde ik op 1 maart en op 24 juli zag ik een nog een vogel met een drekprop. De Groenling ontbrak in november, december, januari en februari, en keerde pas weer op 28 maart. Noteerde zang vanaf 19 april. Vormde met Kneu, kwikstaarten en jonge Huis- en Ringmussen, groepen vanaf half september. Trek van de Kneu naar het zuidwesten in oktober. Slechts één december- en één januariwaarneming. Was weer regelmatig van 22 februari. Eerste zang op 7 april.

De Ringmus werd slechts éénmaal gezien in januari en niet in februari. Bouwde twee nesten in Koolmeeskastjes. Sterke trek van de Spreeuw naar het zuidwesten in oktober en november tot max.10.000 vogels, en naar het westen in december en januari. Op 22 november observeerde ik een groep die onmiddellijk na een regenbui in zuidwestelijke richting vertrok. In augustus weer een kleine slaappleats in het dreefje.

Jaargasten: de Blauwe Reiger was gans het jaar regelmatig te zien tot max.11 vogels in juni. Op 4 februari een stervend exemplaar (overall dik ijs en tot -11° 's nachts) en op 16 september een vogel met een gebroken linkervleugel). De Torenavalk was en toe te zien tot in mei. Vanaf half oktober kwam de Wulp weer slapen op het weidegebied. Ik telde max.170 in oktober, 250 in november, 450 in december, 140 in januari en februari en 160 in maart. De

laatste waarneming was 28 april en de eerste waarneming dit jaar was 5 september. Zilvermeeuw, Kokmeeuw en Ekster waren eveneens vrij regelmatig op de voederplaats.

Zomervogels: weer slechts 5 waarnemingen van de Zomertaling (tussen 21 maart en 5 mei); deze achteruitgang dateert van 1974. De Scholekster bleef van 22 februari tot 6 augustus. De eerste Kleine Plevier zag ik op 22 maart. Daarna zag ik hem op het aangelegd schelpenstrand van 24 april tot 12 mei, zelfs met balts van drie vogels. Het vee was echter spelbreker. Daarna nog 3 waarnemingen tussen 24 juli en 12 augustus tot max.5 vogels. Van de Strandplevier slechts één waarneming van 1 vogel op het schelpenstrand op 28 april.

Van de Grutto een waarneming op 29 november (eerste novemberwaarneming voor Zwartenhoek) en dan regelmatig van 1 maart tot 23 juli. Op 14 maart telde ik 34 Grutto's. Er bleek toen een vorstperiode op komst te zijn (tot -8° 's nachts) want op 21 maart waren er 32, en op 22 maart 94. De vogels waren kennelijk gestremd in hun trek. 's Anderendaags was het koufront weg en waren ook de Grutto's verdwenen. De Tureluur bleef van 22 februari tot 9 juli. De Kempphaan zag ik nog éénmaal in oktober en december (nieuw voor het gebied) en dan geregeld van 25 februari tot half juni, tot max. 60 in maart, 90 in april en 80 in mei op de traditionele baltsplaats. Nadien nog éénmaal in juli en augustus. De Kluut arriveerde op 21 maart, en was te zien tot 12 augustus, zelfs met baltsvlucht. Tot broeden kwam het evenwel niet. Zag 2 zuidwest vliegende vogels op 5 september. De Visdief kwam vissen op de kreek en op de Rijkswaterleiding van 19 april tot 23 juli, doch was evenmin broedvogel.

De Tortelduif kwam toe op 1 mei en was eind september nog aanwezig. De Koekoek was regelmatig dan vorig jaar. De eerste Boerenzwaluw zag ik op 11 april en was vooral talrijk in augustus/september (max.80 vogels). De laatste zag ik verleden jaar op 16 oktober. De Huiszwaluw observeerde ik van 28 april tot 9 september. De Gele Kwikstaart van 21 maart tot max.35 vogels in september.

Het Blauwborstje arriveerde op 7 april en broedde aan de slakkenfarm en aan het rietstukje langs de Rijkswaterleiding. De Snor, de Bosrietzanger, de Rietzanger en de Grasmus kwamen volgens de normale aankomstdata. De Kleine Karekiet was zeer vroeg : 7 april. Van deze soort hoorde ik nog bescheiden zang op 9 september. De Grote Karekiet werd geen enkele maal gezien of gehoord! De Grauwe Gors – trouwe verschijning sinds 1973 werd slechts éénmaal zingend aangetroffen: 7 april.

Wintergasten: zes waarnemingen van de Dodaars tussen 22 november en 4 februari, telkens op de Rijkswaterleiding. De Smient pleisterde weer geregeld op de weiden tussen 16 november en 7 april tot max.320 vogels. Slechts 5 waarnemingen van de Pijlstaart dit jaar. Eveneens verminderd is de Kuifeend: éénmaal in december, zevenmaal in maart/april, en driemaal in augustus/september. De Grote Zaagbek werd viermaal gezien. De Grauwe Gans werd waargenomen op 10 oktober (76), 9 november (37) en 28 februari (2). De Kolgans was weer vaste verschijning, maar was minder pleistervast, tussen 29 november en 22 maart tot max.1200 vogels. De Rietgans – weinig pleisterend – was aanwezig van 4 december tot 19 februari tot max.70 vogels. De ganzen waren dit jaar buitengewoon schuw.

Van de Blauwe Kiekendief werden enkel wijfjes gezien (max.4) tussen 23 oktober en 28 maart. Het Bokje werd achtmaal gezien en de Bonte Strandloper slechts driemaal. De Stormmeeuw ontbrak alleen in juni.

Van de Holenduif, buiten het broedgeval, slechts drie waarnemingen. De Oeverpieper werd weinig waargenomen: enkel in oktober, november en februari. De Waterpieper daarentegen zag ik geregeld tussen 23 oktober en 7 maart. Op 7 april zag ik een exemplaar bijna geheel in prachtkleed. De Grote Lijster werd slechts tweemaal gezien. Het aantal waarnemingen van de soort verminderd voortdurend. De Kramsvogel was regelmatig te zien tussen 10 oktober en 21 maart. Op 16 september zag ik alweer 3 vogels. De Koperwiek en de Roodborst waren eveneens geregelde wintergasten. Koolmees en Pimpelmees – reeds twee jaar na mekaar broedvogel evolueren stilaan naar jaarvogels.

Het aantal vinkenwaarnemingen bleef beperkt tot oktober/november/ben februari/maart. De Keep werd tweemaal gezien in oktober en éénmaal in maart. De Zwarte Kraai werd gans het jaar geregeld gezien, evolueert naar jaargast, doch nooit in groot aantal (max.15). Bonte Kraai, Roek en Kauw tenslotte waren eveneens vrij regelmatig en toonden zich ook af en toe op de voederplaats.

Zomergasten: de Gierzwaluw was vrij regelmatig te zien tussen 20 mei en 1 augustus. De Oeverzwaluw was talrijker en regelmatiger dan vorig jaar: tussen 18 juni en 16 september tot max.45 in augustus en 60 in september. De dichtstbijzijnde kolonie lag op 1,2 kilometer in westelijke richting. Het inrichten van een broedbiotoop – vertikaal afsteken van een deel van het talud van de aanplantingen langs weide 3 blijft m.i. het proberen waard.

Doortrekkers: de Goudplevier/altifrons was zeker minder talrijk en werd ook minder waargenomen dan vorig jaar: max. 66 vogels in november, éénmaal in december, niet in januari, tweemaal in februari en éénmaal in maart (70 vogels); en dan terug vrij geregeld vanaf 18 juli. De Bontbekplevier werd gezien op 5 mei en op 5 september. Het Witgatje op 30 juni en 5 september. De Bosruiter op 1 mei, 5 juli en tweemaal in september. De Oeverloper en de Zwarte Ruiters trokken wel vrij geregeld door. De Oeverloper tweemaal in mei en tienmaal tussen 23 juli en 9 september. De Zwarte Ruiters zevenmaal tussen 14 maart en 18 juni en vijfmaal in september tot max.4 vogels. De Groenpootruiter zag ik telkens éénmaal in april, mei, augustus en september. Doortrek van ruiters geschiedde vooral langs een modderstrand bloot gekomen in de kreek t.g.v. lage waterstanden.

Zeldzame vogels: de Fuut zag B.Simeon op 27 maart een koppel met paarspel op de kreek. Op 18 juni zag ik terug één vogel. Op 2 januari vijf exemplaren van de Kleine Rietgans in zit. Van de Knobbelzwaanvier waarnemingen in oktober/januari en één in mei. Van de Kleine zwaan één waarneming van 2 vogels in vlucht op 28 december.

Opvallend was wel het goede prooivogelseizoen: van de Buizerd vier waarnemingen van een exemplaar met opvallend lichte stuit in oktober/december, en nog een waarneming in maart. De Ruigpootbuizerd werd waargenomen op 27 december door B.Simeon. De Sperwer werd waargenomen op 22 november, 11 april en 5 mei. Het broedgeval van de Bruine Kiekendief was werkelijk uniek. De eerste waarneming van een paartje geschiedde op 6 maart. Op 11 april was er baltsvlucht en prooiovergabe. Op 28 april aanslepen van

nestmateriaal. Op 7 juni prooiovergeving en op 12 juli 4 volgroeide jongen. Vermeldenswaard is het feit dat ik op 20 mei het wijfje uit Zwartenhoek en het wijfje van de Axelse kreek zij aan zij jagen zonder dat dit problemen schiep. Het Smelleken werd viermaal gezien en de Boomvalk op 28 mei en 5 juli. Een Kraanvogel werd gezien op 25 januari en op 4, 19 en 22 februari. Dit exemplaar werd ook in de ruimere omgeving waargenomen.

Van de Goudplevier/apricaria terug twee waarnemingen van 3 exemplaren op 6 augustus en 8 op 12 augustus, telkens in prachtkleed. De Poelsnip werd gezien op 4 december en 22 februari (eerste februariwaarneming voor het land). De Houtsnip tweemaal in november en éénmaal in december. Belangrijk waren ook de waarnemingen van de Regenwulp. Deze soort werd dit jaar op diverse plaatsen opgemerkt. In Zwartenhoek passeerde hij vijfmaal tussen 11 april en 8 mei tot max.8 vogels. B.Simeon zag een mannetje Steltkluut op 1 mei. De Grote Mantelmeeuw werd driemaal gezien. Kleine Mantelmeeuw/graellsii éénmaal, en intermedius tweemaal. Van de Zwarte Stern werden er drie exemplaren gezien op 1 mei.

De Turkse Tortel werd vijfmaal gezien, de Velduil op 14 december en de Grote Bonte Specht op 9 december. Ook van de Boompieper toch weer een waarneming van 3 zuidvliegende vogels op 28 september. De Grote Gele Kwikstaart werd gezien op 10 oktober en de Klapekster tweemaal in oktober. Van het Paapje toch weer twee waarnemingen uit augustus. De Gekraagde Roodstaart in mei was eveneens nieuw. Voor de Cetti's Zanger zal zich een statuswijziging opdringen. De soort was gans de winter en het voorjaar aanwezig en bleef tot 24 juni. Op 18 juni zag ik hem zelfs met voedsel (broedgeval meegedeeld CNA). Sinds 5 september laat hij terug bescheiden zang horen. Ook nieuw was een zingende Sprinkhaanrietzanger op 12 mei. Spotvogel, Tuinfluiter en fitis (broedvogels dit jaar) vragen eveneens een statuswijziging. De Tjiftjaf werd tweemaal waargenomen in september, kennelijk trekkende vogels, evenals drie waarnemingen van Goudhaantjes in oktober. Tenslotte werd de Putter tweemaal gezien en de Vlaamse Gaai éénmaal.

Werden niet waargenomen: Kuifduiker, Aalscholver, Purperreiger, Woudaapje, Roerdomp, Flamingo, Blauwvleugeltaling, Krakeend, Brilduikder, Brandgans, Wilde Zwaan, Porseleinhoen, Zilverplevier, Steenloper, Rosse Grutto, Kanoetstrandloper, Kleine Strandloper, Drieteenstrandloper, Grauwe Franjepoot, Kleine Mantelmeeuw/fuscus, Dwergmeeuw, Kerkuil, Steenuil, Ransuil, Nachtzwaluw, Ijsvogel, Hop, Engelse Gele Kwikstaart, Beflijster, Tapuit, Grote Karekiet, Braamsluiper, Matkop, Geelgors, Sijs, Frater en Wielewaal.

Besluit: niettegenstaande enkele niet weg te cijferen minpunten, is de vogelrijkdom van Zwartenhoek nog steeds zeer groot. Vele waarnemingen en broedgevallen werd dan ook medegedeeld aan Taapken, CNA. Ook werd medewerking verleend aan diverse onderzoeken inzake Grauwe Gors, Regenwulp, Oeverzwaluw, ganzen, piepers, e.d.

Aan de hand van diverse suggesties is er kans om enkele soorten terug als broedvogel te mogen boeken. De aanplantingen hebben op ornithologisch gebied eveneens hun waarde bewezen. Nestkasten deden dit ook, terwijl een steile wand zeker het experimenteren waard is (Oeverzwaluw en zelfs de Ijsvogel).

In het afgelopen jaar werd Zwartenhoek 69 maal volledig geïnventariseerd, met een totaal van circa 250 uur observatie en onderzoek.

Flora

Aan de flora kon dit jaar niet zoveel aandacht worden besteed. Wel noteerde ik in mijn dagboek op 12 juli: 'de 'zoutflora' houdt goed stand: op het weidestrand en de strandplas staat veel melkkruid, aardbeiklaver, en schijnspurrie. Er is ook veel uitstaande melde op de strandplas. Melkkruid en schijnspurrie ook op andere dan de gewone plaatsen, zelfs in de geul die naar weide 4 leidt. Ook kweldergras op het weidestrand'.

Veel valeriaan vond ik langs de Rijkswaterleiding en het slootje van weide 2. Ook de echte koekoeksbloem was zeer talrijk langs weide 2 en de slakkenfarm. Was de enorme droogte interessant voor de zoutvegetatie (vorming van echte zoutkorsten), dat was ze zeker niet voor de aanplantingen. Een meidoorn was op 18 juli geheel verdord. Nabij de waterpeilmeter vond ik vele misgroeide lisdodden. Enkele zeldzaamheden voor Zwartenhoek zoals zwanebloem, kleine valeriaan, melkeppe, duivekervel, kattedoorn, e.d. werden niet gevonden.

Sinds de beweiding van weide 2 is achterwege gebleven, is de vegetatie er veel bloemrijker geworden, zo o.m. moeraswalstro. Deze weide blijft zich m.i. lenen als hooiweide.

Zwammen

Ook het paddenstoelseizoen was weinig spectaculair. Ik noteerde volvaria speciosa op 3 november en op 28 september. Verder soorten als geschubde inktzwam, kale inktzwam, glimmerinktwam, gestreepte trechterzwam, geringde vroegeling, grijs streepklokje, helmzwammetje, weidekringzwam. Diverse soorten ontbraken zoals kopergroenzwam, hertezwam, fluweelpootje en gevoorde inktzwam. Langs de Graafjansdijk vond ik een nieuwe soort op een boomstronk: de zadelzwam.

Zoogdieren

De wezel werd vijfmaal waargenomen. Haas en konijn waren zeer talrijk. Op 1 mei zag ik twaalf hazen, waarvan 6 in groep. Muizen en ratten waren zeldzaam. De mol verraadde zo nu en dan zijn aanwezigheid. Er waren geen nieuwe vleermuisgegevens. Er kwam een soort bij nl. een dode bunzing die ik vond langs de Graafjansdijk op 20 mei.

Een gesprek met een landbouwer leerde mij dat de otter ook in de Rijkswaterleiding voorkwam, doch dat dit al heel lang geleden is. Zoals reeds eerder gemeld werd de otter in Zwartenhoek niet meer gezien sinds 1958. Wel zou er dit voorjaar een otter gesignaleerd zijn in de watergang van de Dekkerspolder, ongeveer 2 km ten noordwesten van Zwartenhoek.

Insekten – amfibieën – vissen

Ik zag betrekkelijk veel vlinders dit jaar. Veel witjes, dagpauwoog, hooibeestjes, blauwtjes en zandoogjes. Een atalanta zag ik op 5 juli. De eerste dagpauwoog op 1 mei. De laatste kleine vos op 23 oktober. Nieuw was een citroenvlinder (mann.) op 1 mei. Wel viel op dat er zeer weinig libellen waren dit jaar.

De gewone pad en de bruine kikker werden geregeld gezien; de groene kikker slechts een paar maal.

Kuitschietende karpers observeerde ik op 8 mei. De daarop volgende drie maand zag ik ze evenwel geregeld lucht happen. Er kwam evenwel geen vissterfte.

IV LIMNOLOGIE

De universitaire werkgroep Noord-Vlaanderen/Delta-Zuid verrichtte weer een hydrobiologische stage in haar onderzoeksgebied, van 27 mei tot 24 juni. Zwartenhoek dat binnen dit gebied ligt werd bezocht op 24 juni. Uit het voorlopig verslag lichten wij betreffende Zwartenhoek het volgende (bakteriologisch onderzoek): ‘...Een duik nemen in Zwartenhoek of in de Donk van Overmere (waar officiële zwemgelegenheid is!) zal wel niet direkt een bakteriële of virale besmetting opleveren, maar zij liggen toch buiten de veiligheidsnormen. Immers, niemand weet waar precies de veiligheidsgrens ligt.’

Hieronder volgende cijfers uit het verslag (voor Zwartenhoek)

pH.....	8.64
totale Coliformen per ml.....	24
fekale Coliformen per ml.....	24
fekale Streptokokken.....	geen
totaal kiemgetal/ml/37°/24h.....	21.000
totaal kiemgetal/ml/22°/2d.....	51.000

verder limnologisch onderzoek is er dit jaar niet gebeurd. Ten einde ondubbelzinnig ingelicht te zijn over de waterkwaliteit van Zwartenhoek, is langdurige, regelmatige monsternamen vereist. Deze vorm van onderzoek valt echter geheel buiten mijn mogelijkheden.

V BESLUIT

Het kreek- en weidengebied 'Zwartenhoek' mag nog steeds gezien worden als zeer waardevol. Ook de universitaire werkgroep nam dit gebied op in zijn lijst van 'oekologisch waardevolle biotopen en landschappen'. Het gemis van enig behoud, bescherming, beheer en uitbouw laat zich scherp aanvoelen. Gelet op wat in voorgaande bladzijden werd geponeerd zijn deze aspecten hoogdringend.

Het uitbaggeren van de kreek, een maaischema voor het rietveld, gepaste waterbeheersing (stuw!), gepaste beweiding, creëren van een hooiweide, planten knotwilgen langs weide 2 en de zuidelijke oever van de kreek, bufferzone langs weide 2, de zuidelijke kreekoever en ten oosten van het rietveld, gepast maaibeheer zijn even zovele suggesties voor een degelijk uitgebouwd natuurgebied.

Jacht, kunstmestgift, waterkwaliteit, bezoekers, lawaai zijn even zovele andere problemen. Ik ben bereid al deze aspecten met de verantwoordelijken ter plaatsen in Zwartenhoek in concreto te bespreken.

Gent, 10 oktober 1976

Franklin L.L.TOMBEUR

St.Margrietstraat 19

9000-GENT België

Tel. 091/256620